

ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS VAN HAALERT

(deel V)

B. NEOLITICUM - MIDDEN BRONSTIJD

Wij krijgen in deze periode te maken met een grote hoeveelheid aan archeologisch materiaal. Wij moeten evenwel vermelden dat er mogelijke artefacten bij geplaatst werden, die waarschijnlijk in een voorgaande chronologische situering thuishoren.

Daar geen enkel artefact met absolute zekerheid ofwel in het neolithicum ofwel in de vroege- of midden-bronstijd kan gedateerd worden - maar daarentegen wel een groot aantal artefacten met grote graad van waarschijnlijkheid kunnen gesitueerd worden binnen de tijdsgrenzen van deze verschillende perioden samen - hebben wij de chronologische indeling aan deze situatie aangepast (1).

Bij de bespreking van het materiaal laten wij de talloze niet dateerbare afslagproducten buiten beschouwing. Voor het opstellen van de verspreidingskaart werd enkel rekening gehouden met de vindplaatsen die één of meerdere werktuigen en/of geretoucheerde afslagen opleverden (fig. 1 voor de algemene toestand en fig. 1a, voor de dateerbare voorwerpen).

In totaal troffen wij zo'n 265 silexen aan, verspreid over de gemeente. Er werd echter geen enkele concentratie binnen deze oppervlakte geconstateerd. Daarentegen kwamen tientallen losse vondsten aan het licht.

Een aantal van de vondsten zijn uit mijnsilex vervaardigd (zowel werktuigen, geretoucheerde en gewone afslagen).

- fragmenten van gepolijste vuurstenen bijlen (uitgezonderd H88/104/3 en H88/106/1).

- een zestal al dan niet geretoucheerde klingen.

Tezamen is dit goed voor ongeveer 15 % van het gevonden silexmateriaal. Een belangrijk aandeel hiervan wordt geleverd door fragmenten van gepolijste vuurstenen bijlen : 35 fragmenten werden gevonden, of ongeveer 13,5 % van het silexmateriaal (bv. fig. 2 : H88/49/5 ; H88/101/3 ; H88/106/1 ; H89/202/1 ; J89/241/1).

De gepolijste bijlen werden reeds vastgesteld in de Michelsbergcultuur en komen voor tot in de bronstijd (2).

(1) M. PIETERS, 1986, p. 30

(2) P.M. VERMEERSCH, 1990, p. 250-258.

In contexten van neolitische Somme-, Oise- en Marneculturen komen ze frequent voor en het depot van Rijkevorsel bewijst dat gepolijste bijlen nog in zwang waren tijdens de late bronstijd (3).

Het overgrote deel is, in tegenstelling met het klein percentage mijnsilex, gemaakt uit lokale zwartgrijze of bruine homogene of gevlekte silex.

- Hierbij kunnen we ook twee, jammerlijk genoeg beschadigde, gevleugelde pijlpunten rekenen, die ook dateerbaar zijn (H88/61/31 en H88/72/32, fig. 3). De schachtdoorn is verdwenen alsook de vleugelstukken, maar door de aanzet van retouches op de proximale zijanten mogen wij wel degelijk stellen dat het gevleugelde pijlpunten zijn. Ze zijn typisch voor het laat neolithicum en de vroege bronstijd (4).
- Er is ook een licht beschadigde spits met convexe boorden (H88/110/1, zie fig. 4). Wij menen deze, net zoals de pijlpunten, in het laat neolithicum en de vroege bronstijd te mogen situeren (5).
- Wij hebben een aantal geretoucheerde klingen gevonden, die evenwel o.b.v. de grondstof waaruit ze vervaardigd zijn nl. mijnsilex, gedateerd worden in het midden het laat neolithicum (H88/53/1 ; H88/102/114 ; H88/114/5 ; H88/176/1, zie fig. 5).
- Een aantal minder typische werktuigen behoren ook tot deze periode, zoals een tiental schrabbers (bv. H87/6/1 ; H88/59/2 ; H88/63/2 ; H88/65/3 ; H88/110/2, zie fig. 6).
- Een aantal klingschabbers, klingen en klingfragmenten (uitgezonderd deze in mijnsilex, cfr. supra) (bv. H87/7/9 ; H88/44/18 ; H88/46/13 ; H88/65/5, zie fig. 7).
- Er werden een vijftal mogelijke kernen gerecupereerd, een groot aantal geretoucheerde afslagen en ongeveer 150 niet geretoucheerde artefacten, ook hierbij zijn er enkele vervaardigd in mijnsilex (ongeveer 18). Mogelijkerwijze zijn deze afslagen afkomstig van gepolijste bijlen, maar zonder duidelijk zichtbare striaties op het gepolijste oppervlak.

Op de meeste akkers werden één of meerdere vuurstenen artefacten gedecteerd. De geprospecteerde weiden en "bossen" leverden geen enkel silexmateriaal op. Ook de zones rond de Klokkputbeek, de Molenbeek of Eilandbeek en de Molenbeek in Gotegem zijn hiervan treffende voorbeelden. Dit komt vooral door het feit dat de terreinen rond deze beken moeilijk of niet toegankelijk waren voor prospectie.

(3) S.J. DE LAET, 1979, p. 268 ; 287-289 ; 439.

(4) H. BOECKING, 1974, p. 5-31.

(5) Idem.

Bij de verspreidingskaart (zie fig. 1 en 1a) vallen enkele concentratiezones op nl. :

- het gebied in Mussenzele ten oosten van de Ziekenhuisgracht en de bronnen aldaar. Wij moeten hierbij vermelden dat deze terreinen lichtjes afhellen naar het zuid-zuidwesten.
- een tweede zone is het gebied ten oosten van 's Gravenkerselaar, welke ook naar het zuid-zuidwesten afhelt. In deze buurt zijn er ook een aantal bronnen geattesteerd.

Een relatie met het reliëf is moeilijk te leggen, aangezien wij, buiten de hierboven vermelde zones, overal verspreid vuursteenmateriaal hebben aangetroffen. Wij merken evenwel op dat in Haaltert bijna overal de 30 m-hoogtelijn overschreden wordt. Een relatie met de bodem is al even moeilijk te bewijzen : enerzijds hebben wij verspreid silexmateriaal aangetroffen en anderzijds worden grote oppervlakten van Haaltert in beslag genomen door de vruchtbare Abla 1-gronden. Beide concentratiezones bevinden zich op dergelijke vruchtbare gronden, voorzien van een goede waterhuishouding. Indien wij mogen spreken van een relatie tussen het dateerbare silexmateriaal en de bodem, kunnen wij stellen dat de gepolijste bijlfragmenten meestal voorkomen op dezelfde vruchtbare en droge Abla 1-gronden, hoewel ze soms ook gevonden werden op minder droge gronden, bv. H77 ; H80 ; H202, enz...

Om een woonplaats aan te duiden uit deze periode, hebben wij af te rekenen met het feit dat er overal verspreid vuursteenmateriaal werd gevonden. Er werd dan ook geen enkele uitgesproken concentratie vastgesteld van dit materiaal om te kunnen spreken van een woonplaats of verblijfplaats. Misschien is het wel mogelijk dat er een bewoning was in de onmiddellijke nabijheid van de Haalterse grenzen, aangezien wij toch een redelijk groot aantal artefacten gevonden hebben die met een specifieke activiteit in verband kunnen gebracht worden.

Het aantal fragmenten van gepolijste bijlen neemt het leeuwenaandeel van de dateerbare vondsten voor zijn rekening. Wij gebruiken steeds de term "gepolijste bijlen", maar o.b.v. de kleine fragmenten, waarover wij meestal beschikken, kan geen onderscheid gemaakt worden tussen fragmenten afkomstig van beitels, dissels of bijlen (6). Het onderscheid tussen deze artefacten is immers volledig op morfologische criteria gebaseerd (7).

(6) M. PIETERS, 1986, p. 31

(7) S.A. SEMENOV, 1964, p. 126

De gepolijste vuurstenen bijlen komen echter frequenter voor t.o.v. gepolijste vuurstenen dissels of beitels. Daarenboven worden deze drie verschillende artefacten beschouwd als zijnde nuttig voor éénzelfde doel, nl. de houtbewerking. De mijnsilex duidt echter nog op een ander element, nl. de handel. Aangezien deze mijnsilex ook werd aangewend voor andere voorwerpen kan dit wijzen op directe of op indirecte contacten met mijncentra (o.a. Spiennes). In Spiennes heeft onderzoek uitgewezen dat veel bijlen geproduceerd werden die overwegend als halffabricaten, ruwe voorbewerkte producten, verhandeld werden om later door de afnemers zelf te worden geslepen (8). De vuursteenmijnbouw in het zuiden der Lage Landen liep waarschijnlijk door tot omstreeks 2000 B.C. (9).

Schrabbers worden in verband gebracht met huidbewerking, alsook bewerken van hout en been (10). De functie van geretoucheerde afslagen is nog vaag (klingen, microklingen geretoucheerde afslagen). Niet geretoucheerde afslagen worden soms als primitieve "mesjes" gebruikt, voor het snijden van organisch materiaal (11). Kernen kunnen wijzen op een lokale vuursteenbewerking. Alle mogelijk gevonden kernen bestaan uit lokale vuursteen.

Enkele andere artefacten wijzen in de richting van de jacht, nl. H61 ; H72 en H110. Hiervoor gebruikte men pijlbewapening : cfr. de twee pijlpunten en de spits, die waarschijnlijk ook als pijlbewapening dienst deed.

Wij hebben nu ook meer gegevens omtrent deze periode wat de omringende gebieden betreft. Te Moorsel werd tenminste één verblijfplaats vastgesteld (een concentratie met meer dan 200 fragmenten) (12). In Aalst werd een bijltje uit Grand-Préqigny-vuursteen gevonden (13). In Affligem is een bijl in groen gesteente aan het licht gekomen (14). Uit de Dender werd een bronzen randbijl van het Arreton-type (late fase van de vroege bronstijd) boven gehaald (15).

Resultaten i.v.m. gepolijste bijlen uit de omliggende gemeenten a.h.v. prospecties zijn ook geweten. Door M. Pieters zijn er in de gemeenten rond Moorsel steekproeven gehouden : Affligem : 3 gepolijste bijlen ; Baardgem : 2 bijlen ; Meldert : 1 bijl ; Aalst rechteroever : 2 bijlen (16). Aalst linkeroever : 3 bijlen (17).

(8) S.J. DE LAET, 1979, p. 227

(9) idem

(10) S.J. DE LAET, 1979, p. 177

J. VAN MOERKERKE, 1982, p. 60

(11) idem

(12) M. PIETERS, 1986, p. 30-38

(13) S.J. DE LAET, 1979, p. 285-287

(14) J. DE MEULEMEESTER, 1975, p. 87-88

(15) W. DE SWAEF, 1986a, p. 12-13

(16) M. PIETERS, 1986, p. 38

(17) H. DE TURCK, 1980-81, p. 74-76

FIG. 1
VERSPREIDINGSKAART VAN HET NEOLITICUM EN DE MIDDEN BRONSTIJD

- ★ Losse vondst, behoort zeker tot deze periode.
- * Losse vondst, bezit een kans om tot deze periode te behoren.
- Losse vondst, behoort waarschijnlijk tot deze periode.

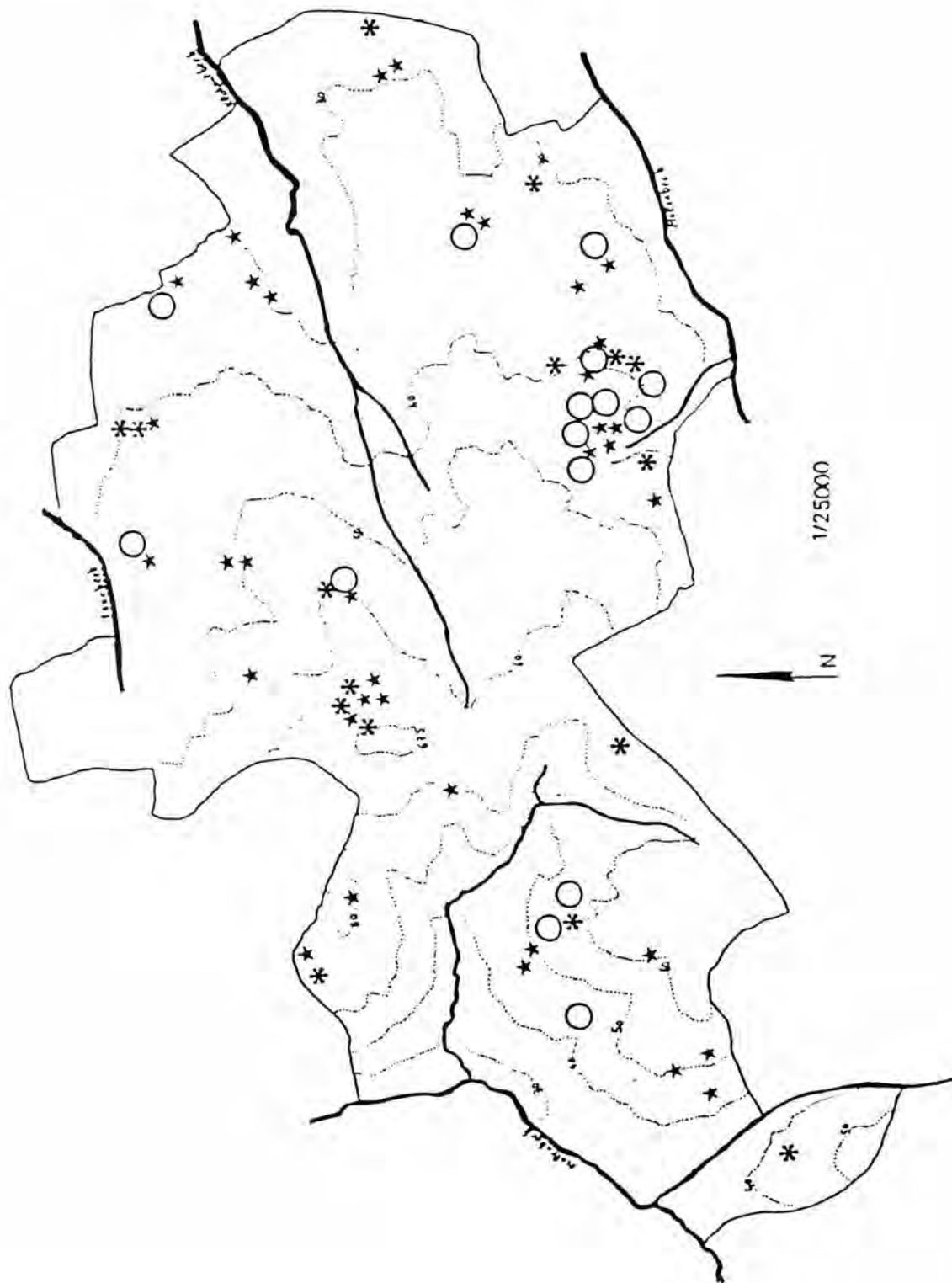

FIG. 1A
 VERSPREIDINGSKAART MET DE SPECIFIEKE VONDSTEN UIT HET
 NEOLITICUM EN DE MIDDEN BRONSTIJD

- Gepolijst bijlfragment.
- ◆ Pijlpunt.
- ▮ Spits.
- Werktuig in mijnsilex (geen bijlfragment).

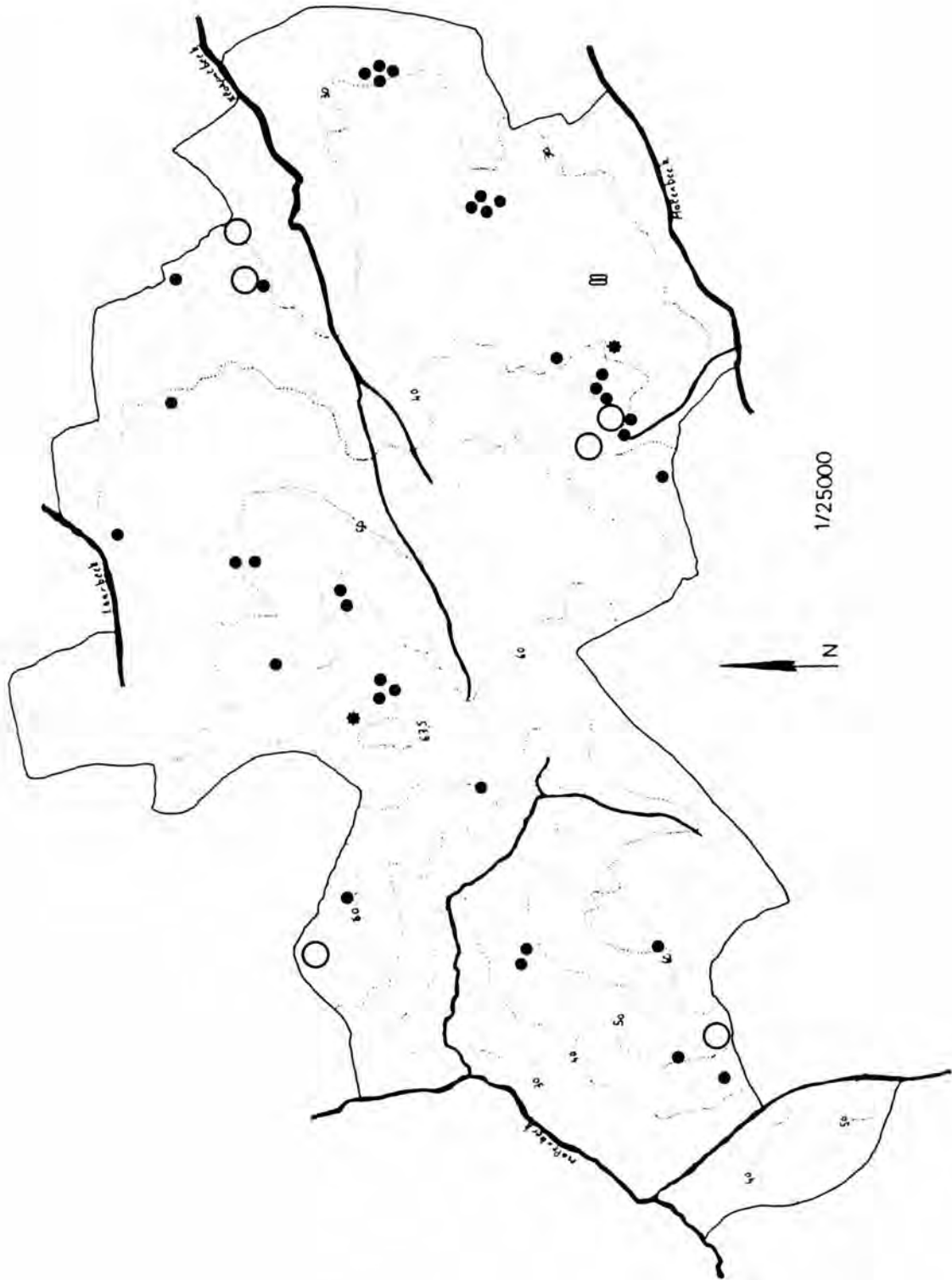
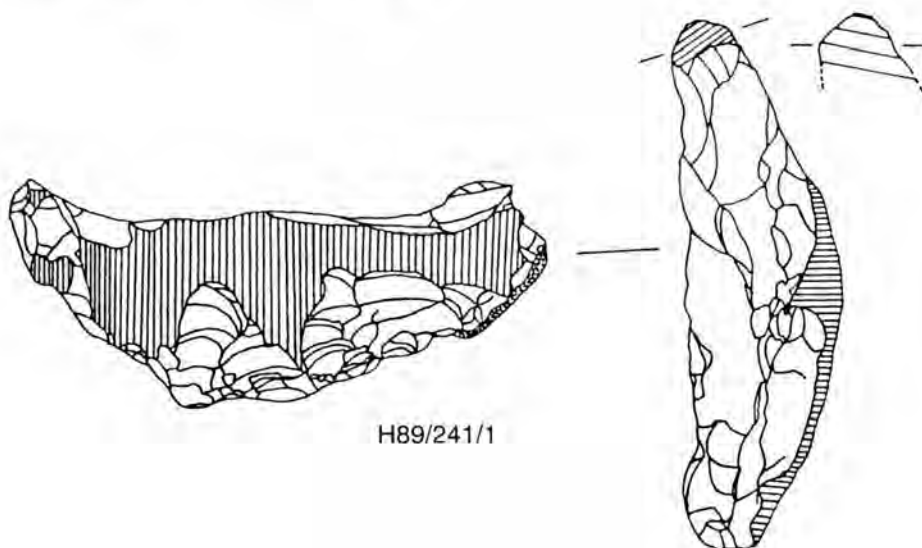
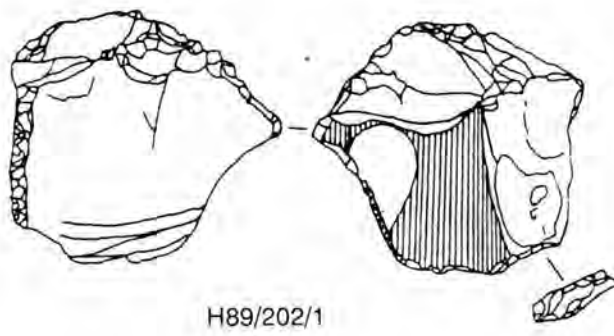
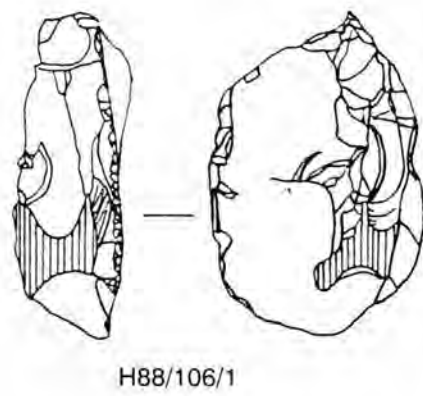
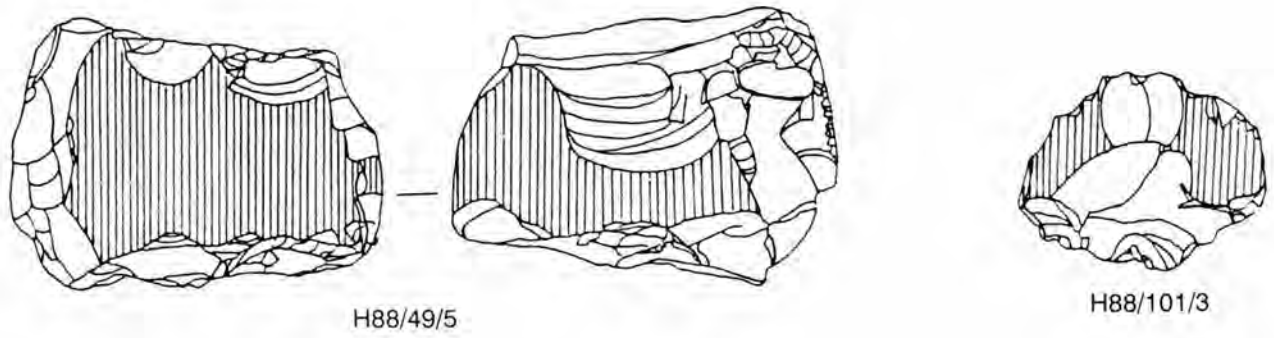

FIG. 2 2

DOORSNEDE

POLIJSTPOREN

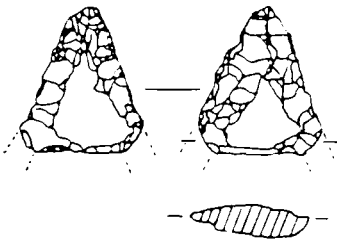
VERBRANDINGSPOREN

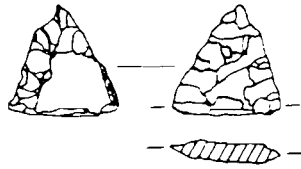
AANWEZIGHEID VAN CORTEX

FIG. 3

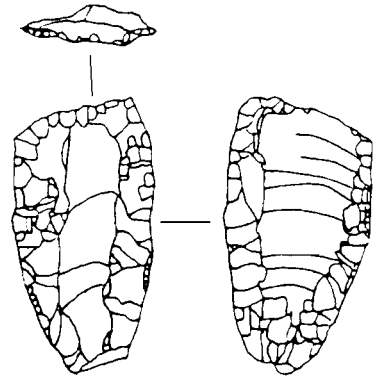

H88/61/31

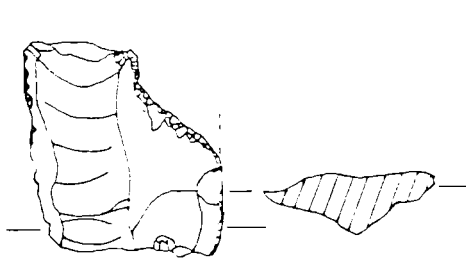
H88/72/32

FIG. 4

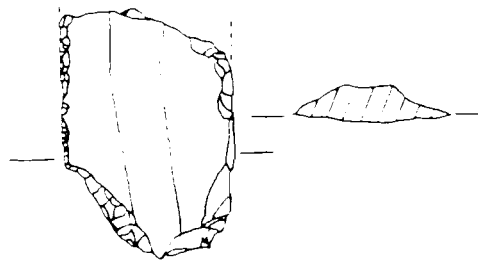

H88/110/1

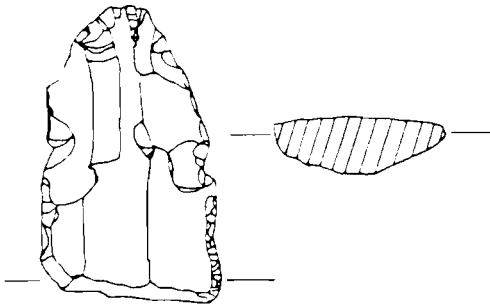
FIG. 5

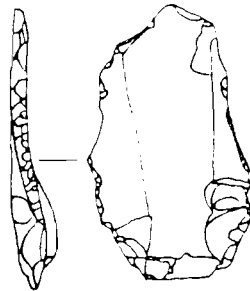
H88/102/114

H88/53/1

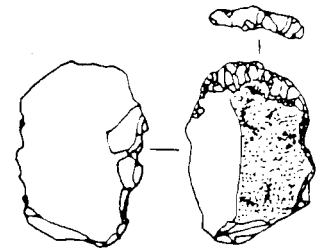

H88/114/5

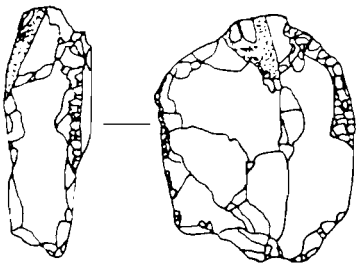

H88/176/1

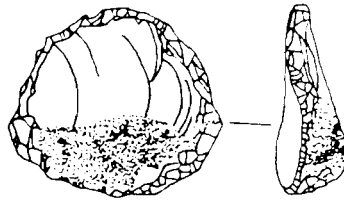
FIG. 6

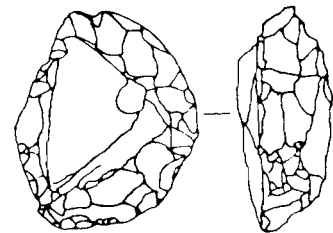
H87/6/1

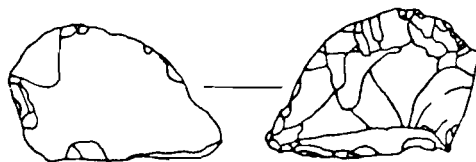
H88/59/2

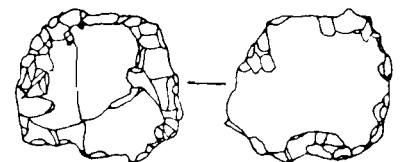
H88/63/2

H88/68/1

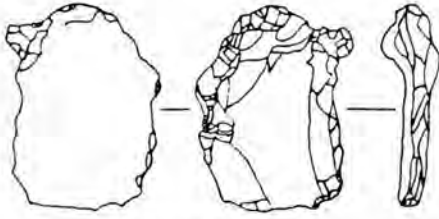

H88/65/3

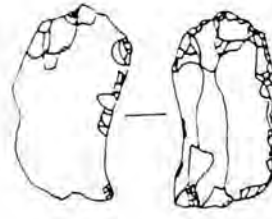

H88/110/2

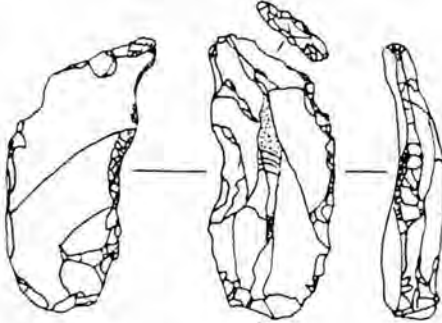
FIG. 7

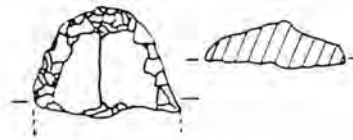
H88/44/18

H87/7/9

H88/46/13

H88/65/5

*Aan al onze leden lezeressen en lezers,
wensen wij van harte
een Zalig en Gelukkig Nieuwjaar !*

Prospecties in andere gemeenten leverden ook een aantal bijlfragmenten op :
Mere : een 50-tal fragmenten (18) en bij prospectie van deze gemeente werden
62 fragmentengevonden (19) ; Erpe : 38 (20) ; Erebodegem : 7 (21). Haaltert
sluit eigenlijk goed aan bij deze reeks : er werden ongeveer 35 fragmenten
van gepolijste bijlen gevonden gedurende het twee jaar durend onderzoek. Onder-
tussen zijn daar nog enkele tientallen fragmenten bijgekomen afkomstig van
latere prospecties. Wat enigszins vreemd is, is dat er in Erebodegem slechts
een zevental fragmenten gevonden werden. Daarbij moet vermeld worden dat
alle fragmenten boven de 20m-hoogtelijn werden gedetecteerd (uitgezonderd
in één geval). Het aantreffen van dergelijke fragmenten hangt waarschijnlijk
ook samen met de hoogte en het reliëf : Haaltert ligt volledig boven de
20m-hoogtelijn.

- (18) W. DE SWAEF, 1987, p. 2.
(19) N. JANSEGGERS, 1988-1989, p. 49-61.
(20) K. DE GROOTE, 1988, p. 24-28.
(21) P. VAN GEIT, 1986-1987, p. 28-34.

LIDMAATSCHAP HERNIEUWEN ! NU DOEN !

Gewoon lid : 200 fr.
Steunend lid : min. 300 fr.

Gebruikte literatuur :

- BOECKING, H., Die Pfeilspitzen des Trier-Luxemburger Landes. In Helinium, 14, 1974, pp. 3-51.
- DE GROOTE, K., Erpe, Gent, 1989. (=A.I.VI.,X).
- DE LAET, S.J. Prehistorische kulturen in het zuiden der Lage Landen. Wetteren, 1979.
- DE MEULEMEESTER, J., Meldert (Oost-Vlaanderen). Gepolijste bijl, Archeologie, 1975, 2, pp. 87-88.
- DE SWAEF, W., Een bronzen bijl uit Erembodegem (Aalst). Vobov-info, 21, 1986a, pp. 12-13.
- DE SWAEF, W., Bewoningssporen uit de Romeinse tijd te Mere. In Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere, 27, 4, 1987, p. 79.
- PIETERS, M. Moorsele, Gent, 1986. (=A.I.VI., V).
- SEMENOV, S.A., Prehistoric Technology, London, 1964.
- VAN MOERKERKE, J., Het mesolithicum te Mendonk, Gentse vereniging voor stadsarcheologie v.z.w., Gent, 1982.
- VERMEERSCH, P.M., Quelques idées sur l'origine de la hache polie en silex en Europe occidentale. In Helinium, 20, 1980, pp. 260-168, Wetteren, Universa.

Onuitgegeven :

Licentiaatsverhandeling van De Turck, H. : Archeologisch onderzoek van de stad Aalst-Linkeroever. Prospectie, analyse en synthese. R.U.G., 1980-1981.

Licentiaatsverhandeling van Jansegers, N. : Archeologisch onderzoek van de gemeente Mere. Prospectie, analyse en synthese. R.U.G., 1980-1981.

Licentiaatsverhandeling van Van Geit, P. : Archeologisch onderzoek van de gemeente Erembodegem. Prospectie, analyse en synthese. R.U.G., 1986-1987.

MEGANCK Marc.

HERINNERINGEN AAN HELDERGEM en ANECDOTES BIJ HET FOTO-ALBUM

Rechtover Makriet woonde Chilleken de klompenmaker. Hij had zijn kleine werkplaats aan de voorkant van de woning. De deur ervan stond steeds wijd open zodat iedereen die voorbij kwam hem vanop de straat steeds naarstig aan het werk zou zien. Vanwege de schoolknappen die op de weg naar school aan Chilleken voorbij moesten, genoot hij heel wat belangstelling. Men mocht het hoofd binnensteken om hem bedrijvig bezig te zien aan het bijwerken of het uitboren van een klomp. Chilleken bezag u eens maar sprak zelden een woord. Hij zou u niet de les gespeld of gevraagd hebben "wat komt ge doen?". Helemaal niet. Hij bezag u eens maar werkte verder. Als men hem zelf aansprak, dan antwoordde hij met het hoogstnodige.

Chilleken deed ook een beroep op schoolknappen om de bomen die hij kocht op maat te helpen doorzagen. Dat waren steeds wilgen en geen dikke bomen. Die lagen in 't algemeen een eindje hogerop, aan de kant van de straat, op de stoep. Als de school uit was stond hij de kinderen op te wachten. Hij koos er dan een paar van de sterksten uit om hem te helpen bij het zagen. Als hij genoeg blokken gezaagd had bedankte hij u en ge kondt gaan.

Mannen, vrouwen en kinderen droegen over het algemeen, week- en zondagen, steeds klompen. Enkel om naar de mis te gaan droeg men schoenen. Kinderen droegen omzeggens niets anders, zelfs om naar de mis te gaan. Vrouwen hadden er wel twee paar, mooi geblonken voor speciale gelegenheden en een paar voor alle dagen. In de school moesten de kinderen hun klompen uit doen en in de gang laten staan. 's Zondags, in de kerk, hoorde men steeds dat storend geluid van kinderen die de kerk binnen kwamen.

Voor spelende kinderen waren klompen een noodzakelijk kwaad. Ze vormden een serieuze handicap bij het lopen en zij die tot de betere families behoorden en sletsen droegen hadden steeds wat voor op de klompendragers. Vooral bij het voetballen waren klompen oorzaak van mindere balvaardigheid. Het gebeurde dan nog dat men naast de bal shotte en dat de klomp wegvloog, op de stenen terechtkwam en scheurde of brak boven aan de hiel. Als men dan thuis kwam waren de gevolgen niet te overzien, "Wacht u manneken als ik u nog eenmaal op de bal zie schoppen". Een paar klompen kostten rap 4 fr. of meer, naar gelang de maat en dat was een onvoorziene uitgave die het budget in de war bracht, maar Chilleken die moest er van leven. Dus : shotten maar jongens.

Nog even kennis maken met Petrus Meganck, in de volksmond Pee Bazar genoemd. Hij woonde op het Oud Dorp. Als kleine jongen had ik er wat schrik van. Pee leek een wat in zichzelf gekeerd man en had een iet wat norske uitdrukking. Waarschijnlijk vond dat zijn oorzaak in het feit dat hij hardhorig was, maar Pee was, in de grond, een goedaardig mens. Buiten de seizoenarbeid, die schier iedere werkman in Frankrijk verrichtte, bewerkte Pee, zoals het merendeel der kleine mensen, een stukje akker op het keienveld. Weinig vruchtbaar land waarop met veel inspanning wat tarwe voor eigen verbruik en een beetje bieten en klaveren voor de geit of het schaap werden gekweekt.

Als de tarwe moest gedorst worden deed Pee dat bij hem thuis, alhoewel hij geen dorsvloer had. Andere mensen gingen bij een buurman die over een schuur beschikte waarin kon gedorst worden. Maar in stede van al dat gesleur met de tarwebussels en nadien met het stro en het graan, deed Pee dat in zijn kamer. Ze werd leeg gemaakt ; de vloer was toch van gestampte aarde zoals bij alle kleine mensen. Dat dorsen duurde enkele dagen en dan moest er gewand worden. Dat was een stofferige boel die vooral de vrouwen verafschuwden door het stof dat wannen veroorzaakte.

Ze hielden dan ook alle deuren en vensters potdicht. Voor Pee stelde dat geen enkel probleem. Het venster van de dorskamer ging wijd open. De wanmolen werd er vóór geplaatst, zodanig dat bij het wannen het kaf en het stof naar buiten gejaagd werden. En nu maar draaien. Dat was veelal de taak van een vrouw. Een doek zo over het hoofd gebonden dat slechts een klein deel van het aangezicht vrij bleef. Verder uitgedost om het hele lichaam min of meer van stof te vrijwaren. De man zorgde voor de bevoorrading van de wanmolen met gedorst graan. Onderaan de molen bevond zich een hellende plank, waarop de van kaf en stof gescheiden tarwe naar beneden gleeed. Daar zat dan vaak een kleine jongen die er moest voor zorgen de tarwe met zijn handen weg te halen. Ik weet niet of de wanmolen nu voor goed heeft afgedaan en naar de antiekmarkt is verwezen, maar leuke herinneringen zal men er zeker niet aan bewaard hebben.

Pee was ook gekend bij de burens als de man die aanleg had om gescheurde klompen van kinderen te binden. Als het leder plots loskwam of te weinig was aangespannen en de klomp bij het lopen of het trappen op een bal, van de voet vloog en dan met de muil op de stenen terecht kwam, vertoonde die vaak een scheur. Dan moest ge bij Pee zijn om uw klomp te doen binden ten einde het verder scheuren te beletten. Pee sneed dan dwars over die klompmuil een gleufje met het zakmes dat alle mannen op zak hadden. Aan de beide uiteinden van dat gleufje, langs de binnen- en de buitenzijde van de klomp, sloeg hij een bloknageltje en bevestigde in die gleuf een aan beide nageltjes strak aangespannen mutsaarddraad en klaar was de klomp. Hoeveel kost dat Pee ?

"Niemandalle mijne jongen" of "uw moeder zal dat wel betalen".

Klompen werden zo lang gedragen tot ze op hiel of punt een gat vertoonden. Daar werd dan soms, naar gelang het weder, nog een stukje karton over gelegd om de aankoop van nieuwe zo lang mogelijk uit te stellen.

Kinderen droegen klompen tegen hun goesting. Men kon er niet rap mee lopen of op een bal trappen en in de school moest men ze uitdoen en in de gang laten staan. Eén voordeel was er wel : als er gevochten werd deinsden de brutaalsten er niet voor terug de klomp te nemen en daarmee op het hoofd van de tegenstander te timmeren.

POEZIE.

Het voorgaande heeft vooral betrekking op het Oud Dorp en 't Kasseiken, zoals de bewoners van de Dries het Oud Dorp smalend noemden. Maar Heldergem had nog andere bezienswaardigheden. Zo is er het gehucht "Oom" Daar woonden slechts enkele mensen, meestal boeren. De Oom leek mij een gebied dat vroeger op vreedzame wijze bij Heldergem was ingelijfd. In alle geval, de straat die er heen leidde scheen een produkt van Romeinse makelei. 't Zou nochtans spijtig zijn moest de voortschrijdende modernisering ook zijn weg daarheen hebben gevonden.

Electriciteit in Heldergem

Vandaag komt de petrolkar. Inderdaad, maar U hoeft niet te vrezen, U hoort het wel, het geluid van zijn zware bel zal er U tijdig aan herinneren.

Op een bepaalde dag van de week kwam hij langs, met paard en kar, waarop een groot koperen vat (tankwagen) was gemonteerd, geladen met petroleum.

In alle huisgezinnen was petroleum een van de allernoodzakelijkste levensbehoeften. Men kon er niet zonder. Er was vooreerst de petroleumlamp voor de verlichting van de huiskamer. Als men in een aanpalend vertrek moest zijn, de kamer of het schotelhuis bv., was de quinquet het verlichtingsmiddel bij uitstek. Men nam hem mede en intussen zat men in de leefkamer in 't duister, tot grote ergernis van de kleine kinderen die, bang als ze waren, zich niet dierven te verroeren.

In grote lokalen, drankhuizen en andere openbare instellingen, gebruikte men een "lampe belge". Dat was een quinquet van groot formaat, geplaatst in een groot, rond, koperen hangstel, waarop dan nog een soort porceleinen, matkleurige koepel was gehecht. Het geheel gaf een indruk van voornaamheid. Men zag dat niet in gewone huizen.

De boeren die tijdens de winterperiode vaak in stal of schuur bedrijvig waren, bedienden zich van de stallantaarn. Ik denk dat zij zelfs nu nog niet helemaal heeft afgedaan.

Als de petroleum een hele avond gebrand had, diende 's anderdaags het glas grondig gereinigd te worden. Een vervelende dagelijkse karwei waaraan de vrouwen met tegenzin hun tijd verspilden. Het roet dat de verbrande petroleum op het glas afzette, was zo niet in één-twee-drie verwijderd. Er moest degelijk gepoetst worden.

Met behulp van een zachte vod die rond een stokje was gewikkeld en regelmatige beademing van het glas, raakte de zaak na lang frotten toch opgeklaard.

Tijdens de zomerperiode bediende men zich in min of meer gegoede huisgezinnen ook van een petroleumvuurtje voor de bereiding of de verwarming van eenvoudige gerechten. De stank dat een dergelijk onding veroorzaakte, nam men er willens-nillens maar bij. In die tijd zeurde men niet om een geurtje.

Maar de wereld evolueert, zij het veel langzamer dan nu en weldra begon men over electriciteit te praten.

Wat was dat voor iets ? Ja ! Het fijne wist men er niet van, maar de quinquet zal naar de antiekwolder verhuizen.

Vooraleer men er zich goed en wel van bewust was, begonnen de werkzaamheden voor het plaatsen van de betonnen palen en andere benodigdheden voor de bedrading.

Een revolutie zou niet meer spanning en allerlei veronderstellingen hebben kunnen teweeg brengen. Men sprak over het nut ervan, maar wogen die wel op tegen de gevaren waaraan men "met dien electriek" blootstond ? Wat kan er niet allemaal gebeuren bij onweder b.v. of als ge een draad durft aan te raken als ge met uw twee voeten op de grond staat, dan zijt ge dood ; en wat gaat dat allemaal kosten ? Hoe meer lampen ge neemt hoe duurder dat 't is. Maar ge hebt toch geen licht nodig om te slapen, hé. Eén lamp zal wel genoeg zijn. Het schijnt dat de compteur in de achterlijs moet staan. Ze moeten hem direkt vinden als ze komen opnemen. Ze zeggen dat ge er met zijn vieren rond kunt zitten om bloemen te maken en dat maakte veel goed.

Een paar maanden later was de electriek er, en als de lampen op de straat voor het eerst brandden was de vreugde algemeen, vooral bij de kinderen omdat ze 's avonds onder de lamp nog op de straat konden spelen.

Ze zongen : "In Heldergem brandt de lamp. In Kerksken brandt ze niet... enz."

In den beginne werden de schakelaars erg op de proef gesteld. Aan en uit ging het, bij de minste verplaatsing in een of ander lokaal.

Als het verbruik werd opgenomen klonk steeds weer dezelfde vraag : "voor hoeveel electriek hadt ge nu ? Ik had nogal wat meer, maar ik heb twee lampen".

Eenmaal in gang, zette de evolutie zich door. Weinige tijd later kwamen elektrische fietslampen op de markt. Door electriciteit aangedreven landbouw- en andere machines volgden. Toen ook de radio's de huiskamers sierden was Tino Rossi niet meer uit lucht.

Wat er in een mensenleven aan vooruitgang is waar te nemen tart alle verbeelding. Vooral het verkeer. Bij de vernieuwing van de oude straat, rond 1925, werd het fietspad nog in het midden van de straat aangelegd. De fietser was toentertijd nog de snelste weggebruiker en verdiende de voorrang.

De eerste auto's die de straat kwamen afgereden, lieten zich horen door een onophoudend getoeter : toet-toet, met de hand ging dat toen. De voetgangers die het midden van de straat in beslag namen, gingen aan de rand van de weg stilstaan, lieten de auto voorbij en namen hun plaats weer in. Voor een vliegtuig dat overvloog kwamen de mensen nog buiten. "Kijk 't is nen ééndekker". Dat was toen zeldzaam.

Met de modernisering kwamen ook stress, nervositeit en andere kwalen, eigen aan dit fenomeen.

De wereld is veranderd en wij ouderen kunnen niet steeds een derlijk tempo volgen. Heeft de jeugd gelijk als ze ons dat aanwrijft ?

J E U G D H E R I N N E R I N G E N

Heldergem, klein, lief, bevallig oord,
waar eens van mij zovele vrienden woonden
Waar ieder goeie dag zei met een vriendlijk woord,
ik kan er nog haast elke nacht van dromen.

De huisjes kris-kras door elkaar gezet,
als naalden op een speldekussen.
Geen pracht noch praal, daar werd niet op gelet,
onder de pannen huisden steeds de mussen.

Met kermis danste oud en jong,
evengoed die van Oom als van 't kasseiken
en van de Mottenhoek, waar nooit een danstent stond,
kwamen ze allemaal nieuwsgierig kijken.

Op Liefkeshoek, heel vroeg in het seizoen,
De zon was 't pas gewoon volop te schijnen,
kwam 't jonge volk een zomerlief opdoen,
't leven was mooi, te mooi om zo te blijven.

Aan d'andre kant de Berenhoek,
Niet zo veel raars om mee te prijken.
Twee winkels, twee café's en koeiepoep,
maar toch de moeite waard om te bekijken.

Albert SONCK.

EEN DENDERHOUTEMSE ARBEIDER IN DE VREEMDE SCHRIJFT NAAR HUIS...

Het is ons allen voldoende bekend dat, enkele decennia geleden, tal van jongelieden - met of zonder gezin, gehuwd of ongehuwd - hier de benen namen in de hoop elders een nieuw en beter bestaan te kunnen opbouwen. Haast allen zagen zich genoodzaakt om den brode het vaderland te verlaten : er was haast geen mogelijkheid zich een toekomst te verzekeren op de eigen arbeidsmarkt, laat staan er een ordentelijk gezin te stichten. De redenen zijn velerlei en ons trouwens alle goed bekend.

Waar ging het dan heen ? Welke "lokroep der verten" klonk als een sirene in de oren om het erop te wagen ?

De meesten verkozen het "land van de dollar", omdat men wel eens graag geloofde dat men daar de boom met de gouden dollars zomaar voor het afplukken vond... Anderen trokken naar het meer nabije Frankrijk. Deze streek werd immers ook in een andere vorm van broodwinning druk aangedaan door tal van seizoenarbeiders, die maandenlang het ouderlijke dak verlieten om bij de zuiderburen op de bietenakkers of de graanvelden geld te verdienen. Enkele emigranten zochten het in de toenmalige verre Belgische kolonie, het eens zo rijke Kongo, nu Zaïre. Een paar slechts zijn ons bekend die het in Duitsland beproefden.

Hierbij drukken wij een simpele, maar heel en al openhartige brief af van zo een landverhuizer die naar Amerika trok. We lezen er enkele veelzeggende herinneringen aan zijn oorlogsellende (1914-1918) ; het getuigt van zijn vroomheid, die hem "vertrouwen in den Hallerhoogste schenkt" ; over zijn terechte vrees voor nieuwe vijandelijkheden, weerom veroorzaakt door dezelfde burens aan de oostergrens.

- (1) Om begrijpelijke redenen van privacy werden de namen uitgewist.
Met bijzondere dank aan de bezitter van dit schrift die ons dit welwillend in bruikleen gaf.

Alhoewel we enigszins geamuseerd kunnen neerkijken op de niet-foutloze taal, getuigt het epistel toch van een mooie, verzorgde vormgeving en het heel vlot leesbaar schrift. Vergeten we niet dat we hier te doen hebben met een arbeider die nooit verplicht was geweest onderwijs te volgen, vermits hij reeds in de eerste wereldoorlog streed (1).

Verdere beoordeling laten we graag aan de lezer over.

A. HUYLEBROEK.

(1) De wet op het verplicht onderwijs werd uitgevaardigd op 19 mei 1914, na jarenlange voorbereidende studies en een harde, langdurige strijd tijdens de debatten in de kamer en senaat.

(Zie hierover 1. Mélot in "Histoire de la Belgique contemporaine", tome troisième, p. 57, maar vooral in 2. "Prosper Pouillet en de politiek van zijn tijd", p. 119. door L. Moyersoën.

Pouillet was namelijk de auteur van die wet ; hij was trouwens op dat moment Minister van Kunsten en Wetenschappen, waaronder onderwijs uiteraard ressorteerde).

L. Stroit 25, 9. 1939

Beminde moeder Schoon moeder

Licht en Rosijn

voor eerst laat ik u weten dat ik uw schrijven zeer goed ontvang heb en waarin ik zien dat het allen nog zeer goed stelt van ons kant gaat et ook redelijk goed ik ^{Phil} een beetje onvasteld geweest doch geen heryg ^{the} reeds al gepassard en gaan wederom van dan. Arbeidt zoo dus niet slecht of geen. Enz ik schrijf u sulks an te te zegt dat ik te allen laat weten zoo als et is en hoop dat ge te zoud gerust stellen in ons en ^{the} gerust zijn maakt mijne gezondheid uit zoo dus niet ingerust zijn in ons moet er niets bysonder zijn te sulst et waeten zoo als den Staat is want ik weet dat sulks uwe bekweringen zijn en de uwe zijn de onze. Stel uwe betrouwen op

den Hallerhoopsten en zoo als hij
et wil zal et geschieden groot zijn
Uwe beprovingen bij Oorlogen in
een levensloop is een groote taak den
Eersten was zoo Erg niet den Tweeden
was Slechter daar wij ons pijgen
volk ten Strijde moest, zelf eenzaam
die zij uit gans Uwe, Kort Beminde doch
zal ik de Thoit kunnen seggen wat er in
mijn hart om ging in de vreeselijke
Oorlogsjaren van 1914 - 1918 Toen ik
ik mijne zoo lieve Ouders, en wel
Beminde Broeders en zoon Beminde
zuster verliet ik was den enigsten
Onzer die et vreeselijk tot de draagen
taak, en ik was er zeer te vreden om
daar er maar eenen bedt in et gruwelijk
Oorlogsvuur, en na et beste gegeven
te hebben mijner jeugd op de slach-
velden van Vlaanderen en mijn bloed
gestort te hebben voor et landt
Ik kwam ik in glorieijke Overwinning
te huis niet meer zijnde wat ik vroeger
eens was maar Thoch nog een redelijke
gezondheid genietende waarom zoude de

nie boven moet laten zinken
 Indien et Slechte moet gebeuren
 waar misschien niet veel van de
 Feijfelen is; en Indien Bure klein
 kinderen en hure hechtgenooten
 et Feerige lot moesten deelen wa-
 rom zouden ze niet regerieren Terug
 keeren zoo als Buren zoem een regerie-
 rent Terug keeren in 1918; wel een
 wysig getuigt doch met de nederige
 Overtuiging zijn beste gedaan te hebben
 voor zijn geboorte grondt en volk en
 de nederlaag van den zoo schaamt
 lozen Overveldigen die nie wede-
 rom gans den wereld in de schrikke-
 lijkste onheilen en verdriet dampeld
 maar sulks geal een gerooken zijn
 en laat ons hoopen in een zeer korten
 tijdt, zoo dies hilt goeden moet mischi-
 gal et beter Over gaan als wij denken

intuschen wensch ik U de Beste over
reën komst in gans de familie en nie
bysonderlijk in deze droeve daagen
ik ben zeker dat ~~U~~ zeer goede
zorgen draagt voor U waarom poudt
U niet et Beste vertrouwen heben
in U en in Uzen man, en in mijne
Broeders die niet zullen weeten de
bij te staan in dien noodig maar
et bysonderste is een goede over
reën komst in gans de familie en
dat U skandert helpt in deze
donkere daagen, wij van onzen kant
volgen U van in Ides verre land
mit een Dancigen Eert en kinderlyke
liefte; en alhoewel daar niet synde. Hog
daagelyks by U zijnde.

Uwen trouwen zoon schoons Lechter
Konkel en tante

U

U

U

U

sietoo antwoordt alst U Blijft

GENOOTSCHAP VAN DE H. FRANCISCUS XAVERIUS TE KERKSKEN

Op 3 mei 1869 werd door pastoor Van Hoeymissen het "Genootschap van de Heilige Franciscus-Xaverius "wettelijk" ingericht.

De leden betaalden een bijdrage van 0,20 fr. Zij kregen in ruil een gezongen mis bij hun overlijden.

Leden van de Aardeweg (nu Terlicht)

Jan Bapt. Vyverman
Jan Bapt. Van Onderbergh
Frans Sienaert
Casimir De Troyer
Camiel De Troyer
Frans Eeckhout
Bernard Eeckhout
Jan Bapt. Scheerlinck
Frans De Leeuw
Jan Bapt. Spitaels
Petrus De Neve
Eligius De Neve
Jozef De Pauw
Jozef Baetens
Domien Schouppe
Karel Baetens
Petrus De Meerleer
Desiderius De Meerleer
Edmond Van den Stock
Donaat Van Impe
Kamiel Ghijssels
Karel Ghijssels
Donaat Ghijssels
Jan Bapt. Ghijssels
Constant Van der Smissen
Victor Vander Haegen
Frans Coppens

Leden van den Boekent

Emiel Fermon
Victor Fermon
Louis Van Impe
Donatus Van Londersele
Domien De Bodt
Jan Bapt. De Bodt
Kamiel De Muyter
Philemon De Smet
Frans Mooock
Charles Mooock
Charles Baetens
Jan Bapt. Roelandt
Leon Roelandt
Leander Roelandt
Donatus Roelandt
Jozef Scheerlinck
Jan Bapt. Raes
Camiel De Rijck
Joannes De Rijck
Frans Roelandt
Leander De Pauw
Kamiel De Schrijver
Petrus De Smet
Donatus Sienaert

R. Lievens

Bron : Parochiaal archief.

Bijvoegsel

"Mededelingen Heerkring Waalvert"

199L n° 4

Naar aanleiding van Liedekerke 900 jaar verschijnt er een kijk- en leesboek 'LIEDEKERKE', uitgegeven door Cobbaert William, onder auspiciën van de Culturele Raad en het gemeentebestuur. Het omvat de oorsprong en de ontwikkeling van Liedekerke, uitleg over de geschiedkundige betekenis van het oudst gekend dokument uit 1092, de ontwikkeling van het gemeentewapen, de verklaring van het logo van Liedekerke 900-jaar en verder nog 39 oude prentkaarten en foto's met uitleg, waaronder het gemeenteplein, straten, kerk, windmolens, stationsgebouw, ommeegang 'Ter Muilen', St. Antonius school, Mulhof, fanfares, enz.

Het formaat is 15 op 21 cm, sterk ingebonden en voorzien van een duurzame geplastificeerde kaft.

Prijs : 495 fr. + 50 fr verzendingskosten bij voorintekening voor 10 jan. 1992 , te storten op rekening 081-9599790-36 van Cobbaert William, Heuvelkouterstraat 32, Liedekerke - nadien 595 fr.

(Voorintekenaars kunnen ook hun boek afhalen tijdens de heemkundige tentoonstelling in de zaal 'De Warande' van 25 jan. tot 2 februari 1992.